Från lagstiftningsarbetet

Lagstiftning i riksdagen hösten 2024

I denna översikt lämnas en redogörelse för lagstiftning som antogs av riksdagen under hösten 2024. Redogörelsen gör inte anspråk på att vara fullständig; bl.a. tas lagstiftning om skatt och tull inte upp. Om inget annat anges trädde lagen eller lagändringen i kraft senast den 1 januari 2025.

Statsrätt

Riksdagen har beslutat om en ändring i *lagen om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna* och har antagit en ny *lag om rådgivande yttrande från den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna.* Den nya regleringen innebär att tilläggsprotokoll 16 till den europeiska konventionen den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) kommer att gälla som svensk lag. Vidare får Högsta domstolen, Högsta förvaltningsdomstolen, Arbetsdomstolen, Mark- och miljööverdomstolen och Migrationsöverdomstolen samt Svea hovrätt i hyresmål rätt att begära rådgivande yttranden från den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna i principiella frågor som rör tolkningen eller tillämpningen av de mänskliga fri- och rättigheterna såsom de definieras i Europakonventionen och dess tillhörande protokoll. Lagändringarna träder i kraft den dag som regeringen bestämmer (SFS 2024:1076–1077).

Yttrandefrihet och informationsfrihet

Riksdagen har beslutat om ändringar i *lagen med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden.* Genom lagändringarna har Mediemyndigheten tagit över ansvaret för utgivningsbevis för periodiska skrifter från Patent- och registreringsverket. Därmed prövar Mediemyndigheten numera frågor om utgivningsbevis för periodiska skrifter, tar emot anmälningar om utgivare och ställföreträdare för utgivare samt för register över periodiska skrifter (SFS 2024:1014).

Familjerätt

Ändringar i *föräldrabalken* syftar till att stärka barns skydd mot våld och andra kränkningar samt stärka tryggheten och stabiliteten för barn som är placerade i familjehem. Lagändringarna innebär att risken för att ett barn far illa ges en särskilt framträdande plats vid bedömningen av vad som är bäst för barnet i frågor om vårdnad, boende och umgänge. För att förbättra domstolarnas beslutsunderlag vid bedömningen av om ett barn riskerar att fara illa ska domstolen, i svårbedömda mål eller ärenden om vårdnad, boende och umgänge, begära ett sakkunnigutlåtande från en legitimerad psykolog. Det regleras nu också att ett barns rätt till

umgänge med en förälder som barnet inte bor tillsammans med endast gäller i den utsträckning umgänget är förenligt med barnets bästa. Slutligen har det förtydligats vilka omständigheter som särskilt ska beaktas för att det ska bli aktuellt att flytta vårdnaden om ett barn från barnets föräldrar till särskilt förordnade vårdnadshavare. Vid en sådan prövning hos socialnämnden och i domstol ska ett offentligt biträde förordnas för barnet och dess vårdnadshavare, om det inte måste antas att det saknas behov av biträde (SFS 2024:1174).

Konsumenträtt

Det har gjorts ändringar i *konsumentkreditlagen* som syftar till att motverka riskfylld kreditgivning och att enskilda blir överskuldsatta genom att beviljas lån som de inte kan betala tillbaka. Lagändringarna innebär att de regler som tidigare endast gällt för högkostnadskrediter, bl.a. ränte- och kostnadstak, har utvidgats till att gälla flertalet konsumentkrediter. Dessutom har räntetaket sänkts från 40 till 20 procentenheter utöver gällande referensränta. Lagändringarna trädde i kraft den 1 mars 2025 (SFS 2024:1238).

Fastighetsrätt

Riksdagen har beslutat om ändringar i *plan- och bygglagen* som förtydligar att bygg-, rivnings- och markåtgärder ska planeras och utföras med aktsamhet genom att det har införts ett allmänt aktsamhetskrav. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer har också bemyndigats att meddela föreskrifter om vad som krävs för att uppfylla aktsamhetskravet. Lagändringarna syftar bl.a. till att begränsa risken för att människor eller egendom skadas (SFS 2024:943).

Immaterialrätt

Riksdagen har antagit en ny *patentlag* som ersätter den tidigare lagen med samma namn och gjort följdändringar i vissa andra lagar. I den nya patentlagen har ett antal bestämmelser anpassats dels till den europeiska patentkonventionen, dels till avtalet om en enhetlig patentdomstol. Det handlar bl.a. om vilka uppfinningar som kan patenteras och ensamrättens innehåll och begränsningar. När det gäller ensamrätten har det införts två nya undantag från patenthavarens ensamrätt, ett för växtförädling och ett för användning av datorprogram. För att möjliggöra en effektiv handläggning och underlätta förståelsen för patentprocessen har reglerna om handläggning av en patentansökan förtydligats. Det har också gjorts en övergripande språklig och redaktionell modernisering för att patentlagen ska bli mer överskådlig och lättare att tillämpa (SFS 2024:945).

Associationsrätt

Riksdagen har beslutat om ändringar i bl.a. *brottsbalken*, *årsredovisningslagen* och *aktiebolagslagen* som syftar till att förebygga och bekämpa brott

som begås i och genom företag. Lagändringarna innebär bl.a. att Bolagsverket har fått möjlighet att kräva personlig inställelse av den som anmäler en företrädare till verkets register, liksom av den som anmälan avser. Det har också blivit möjligt att begära personlig inställelse vid kontroll av misstänkt oriktiga uppgifter i registren. Bolagsverket har även fått bättre förutsättningar att stryka oriktiga uppgifter från registren. Vidare har företagskapning kriminaliserats. Den som olovligen använder sig av en juridisk persons identitetsuppgifter i syfte att uppnå vinning ska dömas för brottet. Dessutom har straffet för brott mot det s.k. målvaktsförbudet skärpts. (Se SFS 2024:1110, 1115 och 1117.)

Näringsrätt

Genom ändringar i bl.a. *konkurrenslagen* har det införts kompletterande bestämmelser till nya unionsregler på konkurrensområdet, nämligen EU:s förordningar om digitala marknader och om utländska subventioner. Konkurrensverket kan numera begära handräckning från Kronofogdemyndigheten när den bistår kommissionen vid platsundersökningar i Sverige. Konkurrensverket har också fått vissa befogenheter att på egen hand efter begäran av kommissionen genomföra platsundersökningar och andra utredningsåtgärder för att fastställa om det förekommer en utländsk subvention som snedvrider den inre marknaden (SFS 2024:706).

EU:s förordning om digitala tjänster tillämpas i sin helhet sedan den 17 februari 2024. Genom förordningen fastställs enhetliga regler för leverantörer av förmedlingstjänster, bl.a. onlineplattformar och onlinesökmotorer. Förordningen medför bl.a. en skyldighet att inrätta kontaktpunkter och införa mekanismer för anmälan av förekomst av olagliga varor och tjänster eller annat olagligt innehåll, transparenskrav och regler för skydd av minderåriga online. Riksdagen har antagit en ny *lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om digitala tjänster* som innehåller nationella bestämmelser om bl.a. tillsynsmyndigheters befogenheter, tillsynsåtgärder, domstolsprövning och sanktioner (SFS 2024:954).

Genom en ändring i *spellagen* har det införts en rätt för licenshavare med licens för vadhållning enligt den lagen att för vissa ändamål behandla uppgifter om att någon kan ha begått ett visst brott. Det har blivit tillåtet att behandla sådana personuppgifter om det är nödvändigt för att granska ett spel om pengar i syfte att upptäcka fusk, bedrägeri och annan brottslig verksamhet, för att kontrollera och rapportera avvikande spelmönster och misstankar om manipulation av resultat inom sport med avseende på vadhållning samt för att kontrollera och rapportera om en spelare deltagit i vadhållning i strid med idrottens regelverk om matchfixning. Lagändringen trädde i kraft den 1 februari 2025 (SFS 2024:1310).

Riksdagen har antagit en ny *lag om hotell- och pensionatsrörelser* som ersätter en tidigare lag på området. Den nya lagen innebär att till-

ståndskravet för hotell- och pensionatsrörelser har tagits bort och ersatts med ett anmälningsförfarande. Den som avser att driva en hotell- eller pensionatsrörelse som ska kunna ta emot minst nio gäster samtidigt eller som har minst fem gästrum ska anmäla detta till Polismyndigheten tillsammans med ett fåtal uppgifter om anmälaren och rörelsen (SFS 2024:1082).

Det har gjorts ändringar i *ellagen* som syftar till att komplettera kommissionens genomförandeförordning om krav på driftskompatibilitet och icke-diskriminerande och transparenta förfaranden för tillgång till mät- och förbrukningsuppgifter. Lagändringarna innebär bl.a. att nätföretagen ansvarar för att fullgöra de uppgifter och skyldigheter som följer av genomförandeförordningen. Vidare har regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigats att meddela föreskrifter som kompletterar genomförandeförordningen. Lagändringarna trädde i kraft den 5 januari 2025 (SFS 2024:1187).

Finansmarknadslagstiftning

EU:s förordning om europeiska gröna obligationer började tillämpas den 21 december 2024. Genom förordningen införs en frivillig standard för obligationer som har miljömässigt hållbara mål. Syftet är att förhindra s.k. grönmålning och att utnyttja den inre marknaden för att uppnå unionens klimat- och miljömål. Riksdagen har antagit en ny *lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om europeiska gröna obligationer*. Den nya lagen innehåller bestämmelser om bl.a. Finansinspektionens tillsyns- och utredningsbefogenheter, ingripanden vid överträdelser av EU-förordningen och avgifter för att bekosta Finansinspektionens verksamhet enligt den nya lagen (SFS 2024:1085).

Från och med den 30 december 2024 gäller EU:s förordning om marknader för kryptotillgångar (MICA-förordningen) och EU:s förordning om information som ska åtfölja överföringar av medel (TFR-förordningen) i Sverige. MICA-förordningen fastställer enhetliga regler för utgivare och tillhandahållare av tjänster för kryptotillgångar på EU-nivå medan TFR-förordningen reglerar vilken sorts information om avsändare och mottagare som ska åtfölja överföringar av medel i syfte att sådana transaktioner inte ska kunna genomföras anonymt. EU-förordningarna skapar förutsättningar för kontroll av verksamhet med kryptotillgångar. För att förordningarna ska få fullt genomslag i svensk rätt har riksdagen antagit en ny *lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om marknader för kryptotillgångar* och gjort ändringar i bl.a. *lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism*. Det handlar i huvudsak om nya bestämmelser om Finansinspektionens tillsynsbefogenheter och om ingripanden och sanktioner gentemot företag som bedriver verksamhet som omfattas av MICA-förordningen (SFS 2024:1159 och 1166).

EU:s DORA-förordning ställer nya krav på företag inom finanssektorn och började tillämpas fr.o.m. den 17 januari 2025. Samtidigt

ändrades flera EU-direktiv på finansmarknadsområdet. För att anpassa svensk rätt till DORA-förordningen och de nya reglerna i EU-direktiven har riksdagen antagit en ny *lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om digital operativ motståndskraft för finanssektorn* och gjort följdändringar i flera lagar på finansmarknadsområdet. Den nya lagen innehåller bestämmelser om bl.a. ansvariga myndigheter för hotbildsstyrda penetrationstester, Finansinspektionens tillsynsbefogenheter samt ingripanden och sanktioner vid överträdelser av EU-förordningen (SFS 2024:1278).

Riksdagen har beslutat om ändringar i *lagen om Sveriges riksbank* som bl.a. syftar till att stärka Riksbankens möjligheter till självfinansiering. Samtidigt har det gjorts ändringar i bl.a. *lagen om system för avveckling av förpliktelser på finansmarknaden* med anledning av ändringar i EU:s finalitydirektiv och betaltjänstdirektiv. Lagändringarna handlar om vilka aktörer som ska få delta i system för clearing och avveckling av betalningar och värdepapper. Dessa lagändringar trädde i kraft den 9 april 2025. (Se SFS 2024:1369 och 1372.)

Transporträtt och lagstiftning om kommunikation

Riksdagen har beslutat om ändringar i *taxitrafiklagen*. Lagändringarna innebär att den beloppsgräns som utlöser skyldigheten att lämna en särskild prisuppgift vid taxifärd dels har höjts, dels har knutits till prisbasbeloppet i stället för att anges med ett nominellt belopp. Dessutom innebär lagändringarna att den lägsta åldern för innehav av taxiförarlegitimation enligt huvudregeln har sänkts från 21 år till 20 år (SFS 2024:973).

Riksdagen har antagit en ny *lag om infrastruktur för alternativa drivmedel*. Den nya lagen kompletterar EU:s förordning om utbyggnad av infrastruktur för alternativa drivmedel och ersätter de bestämmelser som genomförde det tidigare EU-direktivet om utbyggnad av infrastrukturen för alternativa bränslen. EU-förordningen ersätter det nämnda direktivet men har i huvudsak samma innehåll. Enligt den nya lagen har kommunerna även i fortsättningen ansvar för att utöva tillsyn över att kraven på tankningsstationer för väte uppfylls (SFS 2024:960).

Riksdagen har antagit en ny *klampningslag* som ersätter lagen om åtgärder vid hindrande av fortsatt färd och har gjort ändringar i flera andra lagar. I den nya lagen samlas bestämmelserna som rör förbud mot fortsatt färd och åtgärder för att verkställa förbudet, såsom omhändertagande av egendom eller klampning. Enligt lagen kan ett förbud mot fortsatt färd beslutas för att dels säkra verkställighet av sanktionsavgifter, dels hindra överträdelser av yrkestrafiklagstiftningen och dels hindra trafikfarliga förare eller bristfälliga fordon. För att säkerställa att ett förbud följs får vissa föremål som behövs för färden omhändertas och fordon klampas (SFS 2024:1089).

Miljörätt

Ändringar i *lagen om vissa utsläpp av växthusgaser* är en följd av den senaste revideringen av EU:s utsläppshandelsdirektiv som innebär ett nytt utsläppshandelssystem som omfattar utsläpp från byggnader, vägtransporter och vissa ytterligare sektorer. Genom lagändringarna har det blivit möjligt att föreskriva att utsläpp av koldioxid genom förbränning av bränslen som används i byggnader, för vägtransporter och inom vissa ytterligare sektorer ska omfattas av det nya utsläppshandelssystemet. Det har också införts ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om avgifter för sådana beslut om avvisning eller kvarhållande av fartyg och beslut om förbud för fartyg att anlöpa svensk hamn som fattas inom ramen för det befintliga systemet för handel med utsläppsrätter (SFS 2024:687).

Det har gjorts ändringar i bl.a. *miljöbalken* som syftar till en modernare och mer effektiv miljöprövning. Den nya regleringen innebär bl.a. att ändringstillstånd kan användas i större utsträckning än tidigare och att giltighetstiden för tidsbegränsade tillstånd kan förlängas med tre år, vilket ger tillståndshavaren tid att avsluta den tillståndspliktiga verksamheten eller få ett nytt tillstånd. Vidare har länsstyrelsens uppgifter under avgränsningssamrådet utvecklats för att öka möjligheten att få fram ett bra underlag och för att förtydliga utfallet av samrådet. Lagändringarna innebär också att antalet partsmyndigheter har minskat genom att Kammarkollegiet inte längre är en sådan myndighet. Ändringarna innebär även att fler mål får avgöras utan huvudförhandling och att utrymmet för digital handläggning har ökat (SFS 2024:963).

Straffrätt

Riksdagen har beslutat om en ny förverkandelagstiftning genom ändringar i bl.a. *brottsbalken* och *rättegångsbalken* samt genom en ny *lag om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot.* Innebörden är bl.a. att det har införts ett nytt 36 kap. i brottsbalken med rubriken Om förverkande av egendom och om företagsbot. Förverkanderegleringen i brottsbalken har gjorts generellt tillämplig och omfattar därmed numera även specialstraffrätten. Det har också införts en ny förverkandeform, självständigt förverkande, som gör det möjligt att förverka egendom som inte står i proportion till en persons legitima förvärvskällor. För att säkerställa ett sådant förverkande kan tvångsmedel användas. Den antagna nya lagen reglerar förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot, och där finns också de grundläggande reglerna om utredning om självständigt förverkande. Utöver detta innebär den nya förverkandelagstiftningen att penningbeslag har utvidgats till att bli ett generellt tvångsmedel som gör det möjligt att på ett enkelt sätt säkra egendom, t.ex. banktillgodohavanden som kommer från ett internetbedrägeri. (Se SFS 2024:782–784.)

Efterföljande ändringar i *bötesverkställighetslagen* kompletterar den nya förverkandelagstiftningen och möjliggör verkställighet av en dom om självständigt förverkande som innefattar betalningsskyldighet (SFS 2024:1189).

Ordning och säkerhet

Riksdagen har beslutat om de ändringar i *lagen om internationellt polisiärt samarbete* som krävs för att genomföra ett avtal mellan Sverige och Finland om ett fördjupat polissamarbete i gränsområdet. Lagändringarna innebär att finska polismän får utföra brådskande polisiära uppgifter på svenskt territorium i gränsområdet och att de finska polismännens befogenheter regleras. Samtidiga ändringar i *inregränslagen* gör det möjligt att föra in finska tjänstevapen i landet. Lagändringarna träder i kraft den dag som regeringen bestämmer (SFS 2024:1258–1259).

Processrätt

Det har gjorts ändringar i *lagen om allmänna förvaltningsdomstolar* som utökar möjligheterna att lämna över mål mellan sådana domstolar. Sålunda får en förvaltningsrätt numera lämna över ett eller flera av domstolens mål till en annan förvaltningsrätt som får handlägga sådana mål om det behövs med hänsyn till domstolens handläggningstider och det kan göras utan avsevärd olägenhet för någon part. På motsvarande sätt får en kammarrätt lämna över ett eller flera mål till en annan kammarrätt (SFS 2024:702).

Genom en ny *lag om anonyma vittnen i brottmål* och ändringar i bl.a. *rättegångsbalken* har det införts en möjlighet för vittnen att höras anonymt under en förundersökning och i brottmål i domstol. Ett vittne får lämna sina uppgifter under anonymitet om det finns en påtaglig risk för att vittnet eller vittnets närstående utsätts för allvarlig brottslighet. Det brott som vittnet ska höras om måste motsvara minst två års fängelse. Skälen för åtgärden måste också uppväga de svårigheter den innebär för en misstänkt eller tilltalad att förbereda och utföra sitt försvar. Syftet med de nya reglerna är att stärka skyddet för vittnen och bryta tystnadskulturen inom och runt de kriminella gängen och på så sätt förbättra förmågan att utreda och klara upp brott (SFS 2024:1180–1181).

För att stärka möjligheterna att upptäcka narkotikapåverkade förare i trafiken och lagföra brottsligheten har riksdagen antagit en ny *lag om försöksverksamhet med rutinmässiga ögonundersökningar i trafiken* och gjort ändringar i *kustbevakningslagen* och *tullbefogenhetslagen*. De nya reglerna innebär att ögonundersökningar får genomföras rutinmässigt, dvs. även om det inte finns en misstanke om brott. Den nya lagen och lagändringarna trädde i kraft den 1 mars 2025 och gäller t.o.m. utgången av februari 2030 (SFS 2024:1231–1235).

Insolvensrätt
Riksdagen har beslutat om ändringar i *lönegarantilagen* för att motverka felaktiga utbetalningar från den statliga lönegarantin. Lagändringarna innebär bl.a. att den utbetalande myndigheten, innan garantibelopp betalas ut, skyndsamt ska kontrollera ett beslut eller en underrättelse om lönegaranti mot vissa uppgifter i Skatteverkets beskattningsdatabas och mot andra uppgifter som förekommer i den utbetalande myndighetens lönegarantiverksamhet. Genom samtidiga ändringar i *offentlighets- och sekretesslagen* har det för kontrollen och uppgiftslämnandet införts bestämmelser om personuppgiftsbehandling och sekretess. Lagändringarna trädde i kraft den 1 februari 2025 (SFS 2024:1327–1328).

Medborgarskaps- och utlänningslagstiftning
Riksdagen har antagit en ny *lag om folkbokföring av utlänningar med tillfälligt skydd i vissa fall*. Den nya lagen syftar till att förbättra levnadsvillkoren för utlänningar som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och ge dem större möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden på ett ändamålsenligt och samhällsekonomiskt effektivt sätt. Regleringen innebär bl.a. att en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd kan folkbokföras vid en tidigare tidpunkt än vad som tidigare varit tillåtet (SFS 2024:691).

Riksdagen har beslutat om de ändringar i bl.a. *utlänningslagen* som behövs för att genomföra EU:s nya blåkortsdirektiv om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för högkvalificerad anställning. Den nya regleringen syftar till att förbättra möjligheterna att attrahera och behålla högkvalificerade arbetstagare och underlätta dessa personers rörlighet inom EU. Genom de nya reglerna har lönetröskeln för EU-blåkort sänkts och tillämpningsområdet för sådana blåkort utökats (SFS 2024:1220).

Hälsoskyddslagstiftning och lagstiftning om hälso- och sjukvård
Riksdagen har antagit en ny *lag om behandling av personuppgifter vid Myndigheten för vård- och omsorgsanalys*. Den nya registerlagen syftar till att ge myndigheten möjlighet att behandla de personuppgifter som är nödvändiga för att myndigheten ska kunna utföra sitt uppdrag att följa upp och analysera verksamheter och förhållanden inom hälso- och sjukvård, tandvård och omsorg på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt. Lagen innehåller också bestämmelser som syftar till att värna enskildas personliga integritet (SFS 2024:1006).

Det har gjorts ändringar i *tandvårdslagen* och *lagen om statligt tandvårdsstöd* som innebär ändrade åldersgränser för avgiftsfri tandvård. Sålunda har åldersgränsen för den avgiftsfria barn- och ungdomstandvården sänkts från 23 till 19 år, och som en följd av detta har åldersgränsen för att kunna få del av statligt tandvårdsstöd sänkts från 24 till 20 år (SFS 2024:1099–1100).

Socialrätt

Riksdagen har beslutat om ändringar i *socialförsäkringsbalken* som innebär höjda ersättningsnivåer för förmånerna sjuk- och rehabiliteringspenning i särskilda fall och för det boendetillägg som är kopplat till förmånerna. Vidare har den övre åldersgränsen 55 år som tidigare gällt för egenföretagare för att kunna välja kortare karenstid i sjukförsäkringen tagits bort. Slopats har också den s.k. hemlandstidsregeln som innebär att en flykting eller alternativt skyddsbehövande kan tillgodoräknas bosättningstid i ett tidigare hemland som försäkringstid för sjukersättning och aktivitetsersättning i form av garantiersättning. Lagändringarna om hemlandstidsregeln träder i kraft den 1 juni 2025. (Se SFS 2024:1269–1272.)

Andra ändringar i *socialförsäkringsbalken* innebär en begränsning av möjligheterna att använda föräldrapenning på arbetsfri tid och när föräldern förvärvsarbetar. Syftet är att stärka kopplingen mellan föräldrapenning, avstående av arbete och ersättning för vård av barn. Lagändringarna trädde i kraft den 1 april 2025 (SFS 2024:1255).

Riksdagen har antagit en ny *lag om behandling av personuppgifter vid Inspektionen för socialförsäkringen*. Den nya lagen kompletterar EU:s dataskyddsförordning och gäller för myndigheten i fråga när den behandlar personuppgifter vid systemtillsyn och effektivitetsgranskning (SFS 2024:926).

Riksdagen har antagit en ny *lag om uppgiftsskyldighet i fråga om frånvaro på grund av vård av barn* som innebär att uppgifter om frånvaro ska lämnas i samband med arbetsgivardeklarationen. Det gäller när frånvaron uppges vara sådan att den kan ge rätt till föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning. Uppgifterna ska användas i Försäkringskassans kontroll av dessa föräldrapenningförmåner (SFS 2024:1300).

Det har gjorts ändringar i *lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga* och *lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård*. Lagändringarna syftar till att öka tryggheten och säkerheten på Statens institutionsstyrelses (SiS) särskilda ungdomshem. SiS har fått möjlighet att i vissa fall hålla barn och unga i avskildhet i anslutning till dygnsvilan, om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten på det särskilda ungdomshemmet eller för att förhindra att barnet eller ungdomen avviker från hemmet. Möjligheten avser endast barn och unga som vårdas med stöd av 3 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga på en låsbar enhet på ett särskilt ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå eller avtjänar sluten ungdomsvård enligt lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård (SFS 2024:1209–1210).

Lagstiftning om utbildning

Riksdagen har beslutat om ändringar i *skollagen* och *bibliotekslagen* som syftar till att stärka elevers tillgång till ändamålsenliga skolbibliotek. Ändringarna innebär bl.a. att det i lagen definieras vad som avses med skolbibliotek och att dess ändamål tydliggörs. Elever i förskoleklassen,

grundskolan, den anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och den anpassade gymnasieskolan ska som huvudregel ha tillgång till ett skolbibliotek på den egna skolenheten. Om det finns särskilda skäl kan skolbiblioteket i stället få tillhandahållas på en annan skolenhet eller på ett folkbibliotek. Skolbiblioteken ska vara bemannade i sådan utsträckning att ändamålen med skolbibliotek uppnås. Lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2025 (SFS 2024:1072–1073).

En annan ändring i *skollagen* innebär att tidpunkten för ikraftträdande av tidigare beslutade bestämmelser om det nationella professionsprogrammet för rektorer, lärare och förskollärare inom skolväsendet och annan kompetensutveckling senareläggs. I stället för den 1 januari 2025 träder bestämmelserna i kraft den 1 september 2025 (SFS 2024:1074).

Riksdagen har beslutat om ändringar i *lagen om omställningsstudiestöd* som syftar till att skapa ett mer effektivt och ändamålsenligt omställningsstudiestöd för att ytterligare förbättra förutsättningarna för vuxna att finansiera studier som stärker deras framtida ställning på arbetsmarknaden. Genom ändringarna har bestämmelserna om omställningsstudiestödet förenklats, och möjligheterna att få omställningsstudiestöd för dem som arbetar inom ett bristyrke har ökat (SFS 2024:1087–1088).

Riksdagen har antagit en ny *lag om vissa forskningsdatabaser* som innebär en långsiktig reglering av vissa forskningsdatabaser och som ersätter den tidsbegränsade lagen om vissa register för forskning om vad arv och miljö betyder för människors hälsa. Regelverket gör det möjligt för universitet och högskolor att föra forskningsdatabaser som har ett särskilt vetenskapligt värde ur ett långsiktigt perspektiv för att skapa underlag för olika forskningsprojekt. Samtidiga ändringar i *offentlighets- och sekretesslagen* syftar bl.a. till att skydda enskildas integritet. (Se SFS 2024:1146–1147.)

Kultur

Det har gjorts en ändring i *lagen om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst* som innebär att public service-avgiften har sänkts för att balansera tillgångarna på public service-kontot (SFS 2024:1251).

Lisa Gunnfors och Miriam Kantor